

Hoe maak je een MOOC?

Tips voor NT2- en NVT-docenten

Sofie Royeaerd (Masaryk Universiteit Brno)
& *Benjamin Bossaert (Comenius Universiteit Bratislava)*

Een MOOC (Massive Open Online Course) is een e-learningcursus die in principe door iedereen, waar dan ook ter wereld, gevolgd kan worden. Veel MOOCs zijn gratis en gericht op kennisoverdracht (bijv. internationaal recht) of het leren van vaardigheden (bijv. data-analyse). Ook in het taalonderwijs kunnen ze worden ingezet. Voorbeelden van MOOCs in het NT2- en NVT-onderwijs zijn [Introduction to Dutch](#) van de Rijksuniversiteit Groningen en [Nederlands voor gevorderde anderstaligen](#), gemaakt in opdracht van de Nederlandse Taalunie.¹

Het doel van deze handleiding is om op basis van onze ervaringen met het maken van deze laatste MOOC handvatten aan te reiken aan NT2- en NVT-docenten die overwegen een cursus te maken die niet alleen toegankelijk is voor hun eigen cursisten maar ook voor andere geïnteresseerden. We zetten een aantal aandachtspunten en tips op een rijtje die we illustreren met praktijkvoorbeelden. *Nederlands voor gevorderde anderstaligen* beschouwen we niet als een model-MOOC maar we denken wel dat we hiermee inzicht kunnen bieden in het maakproces, zodat geïnteresseerde docenten een realistische (tijds)inschatting kunnen maken van wat het behelst om een MOOC te maken.

- [1. Doel & doelgroep bepalen](#)
- [2. Platform & ondersteuning zoeken](#)
- [3. Mogelijkheden & beperkingen software leren kennen](#)
- [4. Basisinstellingen bepalen & afspraken maken](#)
- [5. Conceptversie cursus opstellen](#)
- [6. Audiovisueel materiaal selecteren](#)
- [7. Evaluatievormen bepalen](#)
- [8. Conceptversie verder uitwerken](#)
- [9. Audiovisueel materiaal bewerken](#)
- [10. De inhoud invoegen](#)
- [11. Feedback, test- & revisiefase inbouwen](#)
- [12. De MOOC publiceren, promoten & opvolgen](#)

¹ De MOOC [Nederlands voor gevorderde anderstaligen](#) werd gemaakt door Esther Ham (Indiana University Bloomington), Truus De Wilde (Freie Universität Berlin), Christine Sas (University College London) en Sofie Royeaerd (Masaryk Universiteit Brno), die tevens auteur is van de MOOC [Gent in gedichten](#). Benjamin Bossaert (Comenius Universiteit Bratislava) werkte als evaluator mee aan de testfase van *Nederlands voor gevorderde anderstaligen* en is co-auteur van de blended learningcursus *Inleiding tot vertaaltechnieken voor sociaal vertalen* binnen het project PACI – Professional and Accessible Community Interpreting. Deze handleiding werd geschreven in opdracht van de Nederlandse Taalunie.

1. Doel & doelgroep bepalen

Allereerst is het van belang om de leerdoelen en doelgroep af te bakenen: wat en wie wil je met de MOOC bereiken? Een Massive Open Online Course kan in principe door iedereen gevolgd worden maar voor wie is de cursus in eerste instantie bedoeld? Wat is het instapniveau en is er voorkennis nodig? Formuleer de leerdoelen van je MOOC: welke vormen van kennis en vaardigheden wil je bijbrengen? En is een MOOC het beste middel om dit te bereiken?

Besprek deze vragen met je team en zorg ervoor dat je op één lijn zit. Het is een goed idee om in deze fase een tijdsplanning op te stellen en na te denken over de werkverdeling. Maak een realistische tijdsinschatting en hou er rekening mee dat er bij het maken van een MOOC veel meer komt kijken dan alleen het ontwerpen van lesmateriaal (cf. infra), dat er feedbackrondes en een test- en revisiefase moeten worden ingebouwd (zie [punt 11](#)) en de MOOC moet worden opgevolgd ([punt 12](#)).

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

Nederlands voor gevorderde anderstaligen is primair bedoeld voor universitaire NVT-leerders die minstens over niveau B2 beschikken. Voor deze groep zijn er weinig (online) leermiddelen voorhanden, terwijl daar in het veld wel behoefte aan is: colleegetijd voor praktisch taalonderwijs is bij veel instellingen beperkt. E-learning is daarom een zinvol alternatief.

De cursus is bedoeld om de taalvaardigheid van de deelnemers te verbeteren (training luister- en verstavaardigheid, woordenschatuitbreiding,...) en hun taalbewustzijn te versterken door aandacht te schenken aan taalvariatie (verschillen tussen Nederlands-Nederlands en Belgisch-Nederlands maar ook bijvoorbeeld tussen gesproken en geschreven taal).

Voorafgaand aan de verkennings- en ontwerpfasen van de MOOC werd een rondvraag gestuurd aan masterstudenten in Centraal-Europa om in kaart te brengen welke leermiddelen zij gebruiken en wat hun behoeftes zijn. Daaruit kwam bijvoorbeeld naar voren dat zij het belangrijk vinden dat beide natiolecten aandacht krijgen in het taalonderwijs. Een rondvraag bij de doelgroep kan nuttige informatie opleveren bij het formuleren van de leerdoelen.

2. Platform & ondersteuning zoeken

Er zijn verschillende providers van MOOCs, zowel commercieel als non-profit. Voorbeelden zijn FutureLearn en EdX. Ook Moodle, een platform dat aan universitaire instellingen vaak wordt gebruikt voor (gesloten) e-learningcursussen, faciliteert MOOCs. Het [e-learningplatform van de Nederlandse Taalunie](#) werkt eveneens met deze software (Moodle).

Ben je verbonden aan een (universitaire) instelling? Ga dan na welke providers worden ondersteund en van welke software je (gratis) gebruik kan maken. Kan je bij iemand terecht met inhoudelijke of technische problemen? Is er iemand die kan helpen met de uitvoering? Welke middelen zijn er voorhanden: kan je bijvoorbeeld een camera en microfoon lenen, is er een opnamestudio, kan je gebruik maken van software voor het maken van animatievideo's? Ga ook na of hier kosten aan verbonden zijn.

Een MOOC is toegankelijk voor een breed publiek en is niet noodzakelijk onderdeel van het curriculum. Het is mogelijk dat jouw universitaire instelling in dat geval kosten voor het beheer en technische ondersteuning in rekening brengt. Ook is het belangrijk om uit te zoeken hoe lang je gebruik kunt maken van bepaalde diensten en hoe lang de cursus op een bepaald platform kan worden aangeboden. Je wil immers dat je MOOC voor langere tijd toegankelijk blijkt.

Bij de keuze van een platform is het tevens van belang om na te denken over de promotie en zichtbaarheid van je cursus. Kan jouw doelgroep de MOOC makkelijk vinden? (zie ook [punt 12](#))

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

De cursus is toegankelijk via het Open edX-platform van de Masaryk Universiteit in Brno, de thuisuniversiteit van de projectleider, die ook de MOOC [Gent in gedichten](#) met deze software ontwierp en daar positieve ervaringen mee had: de studio (waar de ontwerper de cursus maakt) is gebruiksvriendelijk en intuïtief, de leeromgeving (waar de cursist de MOOC volgt) is visueel aantrekkelijk en makkelijk in gebruik. De technische mogelijkheden (zie [punt 3](#)) sluiten aan op de doelstellingen van de cursus. Bij technische problemen is er een aanspreekpunt op de universiteit.

3. Mogelijkheden & beperkingen software leren kennen

Bij de keuze van de provider van de MOOC is het uiteraard ook belangrijk om zicht te hebben op de mogelijkheden en beperkingen van de software: welke soorten oefeningen/quizzes zijn er (niet) voorhanden? Op welke manier kan je interactie inbouwen? Wat zijn de afspeelmogelijkheden van video's – kunnen gebruikers het tempo aanpassen, kan je ondertitels toevoegen, kunnen er interactiemomenten worden toegevoegd?

Het is aan te bevelen om zelf een cursus te volgen in het gekozen platform – bijvoorbeeld 'Hoe maak ik een MOOC in platform x' – om te verkennen wat de mogelijkheden zijn en waar je als gebruiker tegenaan loopt. Ook videotutorials, online handleidingen en discussiefora kunnen je helpen om je de software eigen te maken. Informeer of er aan je instelling individuele training of workshops worden aangeboden.

Maak een testcursus of -onderdeel om verschillende onderdelen en werkvormen uit te proberen. Dit alles is een tijdsinvestering waar je in de planning rekening mee moet houden maar die loont op de lange termijn. Sterker nog, om alle mogelijkheden optimaal te kunnen benutten en passende werkvormen te kiezen in functie van de leerdoelen is een gedegen kennis van het platform cruciaal.

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

Om alle cursusontwerpers en de evaluatoren vertrouwd te maken met de studio van Open edX werd een workshop georganiseerd door een IT-specialist van de universiteit. Reis- en verblijfskosten van de Europese deelnemers werden grotendeels gedekt door Erasmus+ (Staff Mobility for Training). De mogelijkheid om werkvormen uit te testen en direct vragen te kunnen stellen aan een expert werd gewaardeerd door collega's die weinig of geen ervaring met dit platform hadden. Om ook het studentenperspectief te ervaren, werd aan de medewerkers gevraagd om de MOOC *Gent in gedichten* te bekijken. Zo leerde iedereen – zowel de auteurs van de cursus als de evaluatoren – de studio én de leeromgeving kennen. Ook voor evaluatoren is het belangrijk om te weten wat technisch realiseerbaar is en wat niet.

Open edX laat toe om allerlei soorten quizvragen (met feedback) in te bouwen naast bijvoorbeeld klassieke invuloefeningen. Gatenteksten zijn dan weer niet mogelijk – daar moesten de ontwerpers dus rekening mee houden. Open edX laat ook toe om interactieve werkvormen zoals woordwolken en opiniepeilingen te integreren en te combineren met andere units (tekst, video, quizvragen), wat niet voor alle MOOC-providers geldt.

4. Basisinstellingen bepalen & afspraken maken

Bij het verkennen van de software hoort ook het bekijken van de (basis)instellingen. De mogelijkheden en functies verschillen per MOOC-provider.

Waar je in eerste instantie de knoop over moet doorhakken, is de vraag of je de MOOC doorlopend aanbiedt (niet-*getimed*) of alleen gedurende een bepaalde periode, bijvoorbeeld elk jaar de eerste drie weken van september (*getimed*). De keuze heeft gevolgen voor de soorten feedback en interactieve opdrachten die je kunt inbouwen. Als je bijvoorbeeld de cursus aanbiedt in een afgebakende periode en elke week een nieuwe module vrijschakelt, dan weet je dat een groep deelnemers op ongeveer hetzelfde moment actief is en kan je (meer) interactiemomenten voorzien. De verbondenheid met andere cursisten kan motiverend werken. Een niet-*getimed* cursus biedt dan weer een grotere mate van flexibiliteit voor de gebruikers, die zelf kunnen kiezen wanneer ze welke module volgen.

Ook cruciaal is de vraag of er iemand is die de MOOC begeleidt – iemand die bijvoorbeeld modereert bij forumopdrachten of feedback geeft bij schrijftaken. Over

beide kwesties – timing en begeleiding op lange termijn – moet duidelijkheid bestaan, zodat je het juiste type taken en feedback kunt bepalen (zie ook [punt 7](#)).

Dan zijn er nog een aantal andere instellingen die van belang zijn: krijgen de studenten na afloop een certificaat of niet? Moeten ze daarvoor een x-aantal punten verzamelen of alleen de taken uitvoeren? Moeten gebruikers slagen voor een onderdeel om verder te kunnen naar de volgende module? Kunnen ze oefeningen opnieuw doen en toetsen herkansen? Kunnen de studenten in de leeromgeving hun eigen voortgang volgen?

Als de MOOC wordt ingebouwd in het curriculum moet vooraf de studielast (het aantal ECTS) worden bepaald, wat samenhangt met de ingeschatte tijdsbesteding. Ook voor gebruikers die de cursus niet volgen als onderdeel van een studie is het handig om te weten hoeveel tijd elk onderdeel ongeveer in beslag neemt. Maak hier op voorhand een inschatting van en laat de gebruikers tijdens de testfase (zie [punt 11](#)) rapporteren over de tijd die zij aan elk onderdeel hebben besteed, zodat je indien nodig de cursusinhoud kan aanpassen of een realistischere tijdsinschatting kan geven.

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

Omdat verschillende opleidingen een ander semesterverloop kennen, werd er van meet af aan gekozen voor een cursus die het hele jaar door voor iedereen toegankelijk is. Omdat er veel individuele verschillen in voorkennis en interesse zijn tussen de personen van de doelgroep (gevorderde NVT-studenten) wilden we ook de mogelijkheid bieden om onderdelen over te slaan en zelf de volgorde te bepalen. Differentiatie stond bij de keuze voor een niet-getimed cursus voorop.

Deze beslissing heeft uiteraard consequenties voor het type taken en feedback en, daarmee samenhangend, de vaardigheden die kunnen worden geoefend en getoetst – te meer omdat er in ons geval geen personeel is om de cursus constant te modereren en persoonlijke feedback te geven.

Hoewel de MOOC ook zelfstandig gevolgd kan worden, op eigen initiatief of als zelfstudiepakket binnen een opleiding, is *Nederlands voor gevorderde anderstaligen* alleen een volwaardige taal cursus als hij 'blended', onder begeleiding van een lokale docent, wordt aangeboden. In de MOOC is de inhoud en zijn de oefeningen gericht op de receptieve vaardigheden, woordenschatuitbreiding, het creëren van een taalbewustzijn en kennis van taalvariatie. Daarnaast werden lessuggesties ontwikkeld, aansluitend op de modules (de onderdelen van de MOOC), bedoeld om de productieve vaardigheden te oefenen in een fysieke of online klassituatie. Uit deze uitgewerkte schrijf- en spreektaken kunnen docenten die de cursus aanbieden een keuze maken. Deze lessuggesties – evenals woordenlijsten en de docentenhandleiding – zijn te vinden op [mijnNederlands](#) of via [deze link](#).

Aan verschillende universiteiten wordt de cursus ingezet in het NVT-onderwijs. In Bratislava doorlopen de studenten bijvoorbeeld in twee semesters alle twaalf de modules volgens de formule van de 'flipped classroom': thuis bestuderen ze een onderdeel in de MOOC, tijdens de colleges gaan ze actief met de leerstof aan de slag. De docent maakt hierbij gebruik van de (bewerkbare) lessuggesties.

5. Conceptversie cursus opstellen

Enmaal de ontwerpers vertrouwd zijn met het gekozen platform en er overeenstemming is over de basisinstellingen, kan er gewerkt worden aan een conceptversie van de cursus. Wat komt wanneer aan bod? Uit hoeveel hoofdonderdelen (modules) zal de MOOC bestaan?

Het kan zinvol zijn om elke module op een gelijksoortige manier in te delen en terugkerende onderdelen in te bouwen. In een samenwerkingsverband is het handig dat de cursusontwerpers een structuur hebben om op terug te vallen. Ook voor de gebruikers geeft een vaste indeling houvast en creëert een vertrouwdheid met het materiaal, wat stimulerend kan werken. Uiteraard is het belangrijk om binnen die structuur voor afwisseling te zorgen in werk- en toetsvormen, zodat gebruikers met verschillende interesses en leervoorkeuren bediend worden.

Vooraleer je de conceptversie verder uitwerkt (zie [punt 8](#)), is het van belang om het (audiovisuele) materiaal te selecteren ([punt 6](#)) en de evaluatievorm te bepalen ([punt 7](#)).

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

De manier waarop je de MOOC indeelt, hangt natuurlijk samen met de software die je gebruikt. In Open EdX heb je de indeling: section > subsection > unit. Een 'section' kan je vergelijken met een hoofdstuk, een 'subsection' met een paragraaf en een 'unit' is een afzonderlijke pagina.

Nederlands voor gevorderde anderstaligen bestaat uit 12 modules (sections/hoofdstukken) en elke module omvat 5 vaste onderdelen (subsections/paragrafen) die we hieronder schematisch, met het beoogde doel, weergeven:

Vooraf => voorkennis activeren

Luisteren => luister- en verstavaardigheid trainen

Woordenschat => vocabulaire en collocaties leren/herhalen

Taal in gebruik => kennis taalvariatie & taalbewustzijn vergroten

Meer => stimuleren om talige input te vergroten

Elk onderdeel bestaat doorgaans uit minimaal drie pagina's (units). In Open edX kan je in één unit tekst, video en verschillende typen oefeningen met elkaar combineren.

6. Audiovisueel materiaal selecteren

Audiovisueel materiaal vergroot niet alleen de aantrekkelijkheid van een MOOC maar kan je natuurlijk ook functioneel inzetten – met het oog op de kennis die je wil doorgeven en de vaardigheden die je wil oefenen. In veel MOOCs zijn video's een belangrijke component. Het is mogelijk om bestaand materiaal te gebruiken of zelf video's te ontwerpen. Beide hebben evidente voor- en nadelen.

Bestaande video's op YouTube en andere platforms zijn een authentieke bron van taalmateriaal. Wanneer ze professioneel gemaakt zijn en betrouwbare informatie bevatten, zijn ze prima bruikbaar als videomateriaal in je MOOC. Net als bij teksten, audio en afbeeldingen berust op de meeste video's auteursrecht. YouTube-video's kan je zonder toestemming 'embedded' in je cursus opnemen, maar het nadeel daarvan is dat de video offline gehaald kan worden en dat je hem niet kan bewerken (je kunt er niet in knippen en ook niet altijd je eigen ondertitels toevoegen). Als je een video downloadt en die (al dan niet bewerkt) in je MOOC integreert, dan kan dat alleen met toestemming of tegen betaling. Het is niet altijd eenvoudig om de auteur(s) van de video te pakken te krijgen. En als je bijvoorbeeld een video van de openbare omroep wil gebruiken, moet je doorgaans – ook als die gewoon op YouTube staat – een licentieovereenkomst voor een bepaalde periode sluiten en een bedrag betalen.

Als je zelf video's maakt heb je dit probleem alleen als je bestaande clips, audio en afbeeldingen integreert – ook dan moet je rekening houden met auteursrechten. Maak je al het materiaal zelf, dan heb jij de regie in handen en kan je de inhoud helemaal afstemmen op jouw MOOC. Zelf video's maken is echter in veel gevallen tijdrovend: alleen al het schrijven van een scenario (wat zowel bij animatievideo's als andere video's aan te raden is) neemt veel tijd in beslag. Voor animatievideo's heb je speciale software nodig, die je moet leren kennen. En wil je bijvoorbeeld een kwaliteitsvolle opname maken van een college, is professionele apparatuur geen overbodige luxe.

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

De cursus is opgebouwd rond twaalf videocolleges van de Universiteit van Nederland en Vlaanderen. Het gaat om 'open source' materiaal en van de makers kregen we de toestemming om de video's te bewerken (in ons geval: in onderdelen te knippen en van ondertitels te voorzien), op voorwaarde dat we de video ook één keer in zijn geheel laten zien. De colleges bestrijken verschillende onderwerpen, worden gegeven door experts in hun vakgebied, zijn professioneel gemaakt en visueel aantrekkelijk.

Voor de afbeeldingen hebben we onder meer gebruik gemaakt van [Wikimedia Commons](#) en [Pixabay](#), waar je gratis, rechtenvrije foto's kan vinden.

Per module geven we luister- en leestips die de studenten in hun authentieke omgeving kunnen verkennen. De links moeten uiteraard regelmatig gecheckt worden.

7. Evaluatievormen bepalen

Vooraleer de conceptversie meer in detail wordt uitgewerkt ([punt 8](#)), moet worden nagedacht hoe evaluatie in de MOOC wordt ingezet. Evalueer je formatief of (ook) summatief? Wat wordt er beoordeeld, op welke momenten wordt er geëvalueerd en

waarom? Welke evaluatievormen zijn het meest geschikt? En wat doe je vervolgens met die beoordeling?

In veel MOOCs worden allerlei soorten vragen (bijvoorbeeld meerkeuzevragen) en taken (bijvoorbeeld invuloefeningen) voorzien om de cursist bij de les te houden, kennis of vaardigheden te oefenen en hem/haar een beeld te geven van zijn/haar vooruitgang: heeft hij/zij de essentie van de stof begrepen? Kan hij/zij de nieuwe woorden gebruiken in een zin?

Bij oefenmomenten (waarbij de score niet van belang is) is het raadzaam om directe feedback te voorzien: niet alleen of een antwoord goed of fout is, maar ook waarom dat zo is. Je kunt zowel algemene feedback toevoegen (die verschijnt los van het antwoord dat de student heeft aangekruist of ingevuld) als specifieke feedback. Het is ook soms mogelijk om hints te voorzien.

Geef bij toetsmomenten aan wat er wordt geëvalueerd en wat er met de score gebeurt: moet de cursist een bepaald percentage halen om aan een volgende module te mogen beginnen? Telt de toets mee voor het eindresultaat dat op het certificaat wordt weergegeven?

Naast allerlei gesloten vragen met mogelijkheid tot directe, automatische feedback kan je in een MOOC natuurlijk ook andere evaluatievormen integreren, als het gekozen platform en de basisinstellingen en -afspraken ([punt 4](#)) dat toelaten: een docent kan persoonlijke feedback geven (bijvoorbeeld bij een ingediend werkstuk of een post op het forum) of je kan *peer feedback* inbouwen. Daar leent een forum zich goed voor, maar ook bijvoorbeeld een toepassing als Padlet, die je in je MOOC kan inbedden.

Met het oog op differentiatie is het aan te bevelen om – indien mogelijk – diverse evaluatievormen in de MOOC te integreren. En tot slot: evalueer tijdens de testfase ook de verschillende vormen van feedback. Wat werkte wel en wat niet? Moeten er meer of minder toetsmomenten worden ingebouwd?

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

Er werd gekozen om van alle vragen en taken oefenmomenten met directe feedback te maken. Bij veel vragen kan de cursist indien gewenst een extra woordje uitleg krijgen na het versturen van het antwoord.

Omdat cursisten de volgorde van de modules kunnen kiezen en onderdelen kunnen overslaan, heeft de score die ze krijgen geen consequenties. Alleen de beheerders van de MOOC kunnen de score van de deelnemers zien; docenten die met deze cursus willen werken, moeten dus zelf – afhankelijk van de lokale vereisten en gewoonten – evaluatiemomenten inbouwen als ze zicht willen krijgen op (de

vooruitgang van) de kennis en vaardigheden van hun studenten.

Bijvoorbeeld: in Bratislava, waar de cursus wordt gebruikt in het kader van het vak 'Taalverwerving voor gevorderden' (twee semesters, 3 ECTS per semester), worden zowel tussentijdse toetsen (na elke drie modules) als een mondeling en schriftelijk eindexamen voorzien. Ook tussentijdse schrijf- en spreekopdrachten worden in de eindevaluatie meegenomen.

8. Conceptversie verder uitwerken

In eerste instantie bepaal je de leerdoelen en maak je een algemene conceptversie (een soort macrostructuur van de cursus). Als je een idee hebt van het materiaal dat je gaat gebruiken en nagedacht hebt over de manier van evalueren, kan je op microniveau de lesdoelen formuleren en aan de materiaalontwikkeling beginnen. Denk ook na over hoe je de inhoud presenteert: gebruik afwisselende (werk)vormen en presenteer inhoud en oefeningen in kleinere, behapbare 'chunks'.

Werk je in een team, dan moeten er natuurlijk afspraken gemaakt worden over de verdeling van de inhoud. Maak een overzicht in een gedeeld bestand: wie neemt welk onderdeel voor zijn of haar rekening? Waar bouw je herhalingsmomenten in? Maak duidelijke afspraken bij (gedeeltelijke) overlapping, die vaak onvermijdelijk (en vaak ook wenselijk) is.

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

We geven een voorbeeld van hoe je van leerdoelen (macroniveau) naar lesdoelen (microniveau) kan gaan. Eén van de vaste onderdelen van de cursus is 'Taal in gebruik'. Het doel daarvan is onder meer om bewustzijn te creëren over verschillende taalvariëteiten en -varianten in het Nederlands. Dit is een algemeen geformuleerd leerdoel. Een lesdoel is dan bijvoorbeeld om de cursisten bewust te maken van variatie in het gebruik van betrekkelijk voornaamwoorden in informele gesproken taal (het gebruik van 'wat' in plaats van 'dat' bij onzijdige antecedenten).

9. Audiovisueel materiaal bewerken

In veel gevallen moet (authentiek) audiovisueel materiaal bewerkt worden voor gebruik in een MOOC. Al dan niet zelf ingesproken audio kan je via een programma als [Audacity](#) (gratis open source audio software) knippen en verder bewerken, bijvoorbeeld achtergrondgeluid reduceren, een deel van de track laten in- of uitfaden,... Voor het snel knippen van videofragmenten kan je online programma's gebruiken, zoals [Online Video Cutter](#), voor complexere bewerkingen (het monteren van verschillende videofragmenten, het toevoegen van een audiotrack,...) is andere software aangewezen (zoals de open source video editor [Shotcut](#)).

Taalleerders hebben in veel gevallen baat bij en soms ook nood aan ondertitels bij video's, waar je meteen ook gebruikers met gehoorproblemen mee bedient (zie ook [volgende punt](#)). Er zijn verschillende gratis ondertitelingsprogramma's (bijvoorbeeld [Subtitle Edit](#)) waarmee je gemakkelijk ondertitels kan maken en als srt-bestand kan downloaden en toevoegen aan de video in het platform waarin je werkt. Als verschillende cursusontwerpers ondertitels maken, is het belangrijk om hier afspraken over te maken: kies je bijvoorbeeld voor een vrij letterlijke transcriptie, inclusief niet-standaardtalige vormen, of voor een samenvattende, standaardtalige versie?

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

In de voorbereidingsfase hebben wij van alle geselecteerde video's van de Universiteit van Nederland en Vlaanderen de automatische ondertitels als tekstbestand gedownload ([hier](#) zie je hoe je dat kunt doen). Deze transcriptie kan je zelf bewerken en kan dienen als werkdocument (voor de selectie van woordenschat bijvoorbeeld). Automatische ondertiteling levert ook interessante informatie op over potentieel moeilijk verstaanbare passages.

Daarnaast hebben wij – indien voorhanden – door de makers toegevoegde ondertitels gedownload en bewerkt. In samenspraak met het team werd gekozen voor een woordelijke transcriptie, inclusief niet-standaardtalige varianten, juist omdat die het onderwerp vormden van sommige onderdelen in de cursus. Voor taalleerders is het ook prettig dat de audio en de ondertitels zoveel mogelijk overeenstemmen. Bestaande ondertitels kan je bewerken in een txt-bestand, dat je vervolgens weer moet converteren naar een srt-bestand.

10. De inhoud invoegen

Behalve het audiovisueel materiaal moeten ook andere elementen worden toegevoegd: tekst, quizvragen, opiniepeilingen, toetsen, fora, enzovoort. De kans is groot dat je al doende tegen een aantal (technische) problemen aanloopt. Een gedeeld bestand waarin je problemen en oplossingen op een rijtje zet kan van pas komen.

Een heldere, uniforme opmaak is prettig voor de gebruiker van de MOOC. Werk je in teamverband, maak hier dan van meet af aan duidelijke afspraken over. Bijvoorbeeld: welke titels gebruik je, waar plaats je afbeeldingen (gecentreerd of links),... Het is raadzaam om gebruik te maken van het standaardlettertype en -titels, zeker als de opmaak van geïntegreerde quizvragen hiermee correspondeert.

Maak de MOOC indien mogelijk toegankelijk voor mensen met een beperking: voorzie ondertitels bij video's (zie [vorige punt](#)) en voorzie voor blinden en slechtdzienden een omschrijving bij afbeeldingen (alt txt). Hou rekening met de diversiteit van je publiek. Spreek ook af hoe je de gebruiker aanspreekt (bijvoorbeeld met 'je' of 'u', met 'cursist' of 'deelnemer').

MOOC *Nederlands voor gevorderde anderstaligen*

Afspraken in verband de opmaak (bijv. de lettergrootte van tekst, titels, ondertitels en de plaatsing van afbeeldingen) werden in een gedeeld bestand op een rijtje gezet. Het voordeel is dat je in zo'n bestand tijdens het maakproces zaken kunt toevoegen of op bestaande afspraken kunt reageren.

Hou er rekening mee dat er zich kleine veranderingen kunnen voordoen bij een update van de software. In ons geval verschenen er na een update bijvoorbeeld titels die daarvóór onzichtbaar waren, waardoor er ineens dubbele titels verschenen. Het is dus een goed idee om na elke update (steekproefsgewijs) de opmaak te checken.

11. Feedback, test- & revisiefase inbouwen

Tijdens het maakproces – de ontwikkeling van het online lesmateriaal – kunnen verschillende feedbackrondes worden ingelast. In eerste instantie kan het gaan om *peer feedback*: de cursusontwerpers evalueren elkaars modules. Het is zinvol om na het maken van een eerste module/onderdeel al zo'n feedbackfase te voorzien om te checken of iedereen op één lijn zit. Als alle modules klaar zijn, kan opnieuw een peer-feedbackronde worden ingebouwd.

Behalve peer feedback van medewerkers is ook een externe blik essentieel. Spreek op voorhand evaluatoren aan. Afhankelijk van de leerdoelen van de MOOC kan je op zoek gaan naar experts op het gebied van didactiek, praktijkdeskundigen (zoals vertalers of tolken) of bijvoorbeeld docenten die de MOOC in hun lespraktijk zouden willen inzetten. De evaluatoren kunnen de volledige cursus of deelaspecten ervan beoordelen. Een (digitaal) feedbackformulier is handig als je systematisch bepaalde aspecten in kaart wil brengen. Voorzie genoeg tijd om de feedback van co-auteurs en evaluatoren te verwerken.

Daarna kan de pilot- of testfase worden uitgerold, waarbij gebruikers van de doelgroep alle onderdelen doorlopen en indien mogelijk ook feedback geven (bijvoorbeeld via een formulier met gerichte vragen na afloop van elke module). Maak op voorhand afspraken over het verloop van de testfase en zorg ervoor dat er genoeg deelnemers zijn om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de sterke en zwakke punten van de MOOC. In deze fase kunnen ook externe beoordelaars worden ingeschakeld.

Op basis van de feedback van de gebruikers en eigen inzichten kan het team vervolgens discussiëren over de belangrijkste punten van kritiek en afspraken maken over aanpassingen van de MOOC. Ook voor de revisie moet genoeg tijd worden voorzien. Het is raadzaam om na de revisie nog een 'editieronde' in te bouwen door iemand die nog

een allerlaatste keer de cursus doorloopt en checkt of de (aangepaste) oefeningen functioneren, de taal in orde en de opmaak uniform is.

MOOC *Nederlands voor gevorderde anderstaligen*

In ons geval verliep het maak- en feedbackproces als volgt:

- Conceptfase
- Ontwikkelingsfase
- Feedbackfase I (peer feedback eerste modules)
- Feedbackfase II (peer feedback overige modules)
- Evaluatiefase (feedback docenten)
- Testfase (feedback cursisten)
- Revisiefase (feedback verwerken)
- Editiefase (laatste check door 'derden')
- Afwerkingsfase (laatste aanpassingen op basis van check)

Om praktische redenen gingen de evaluatie- en testfase samen.

Testpersonen gaven niet alleen feedback bij elke module, maar gaven ook een inschatting van de tijd die ze aan elke module hadden besteed. Ook hebben de testpersonen doorgegeven welke woorden die in de video en module aan bod kwamen ze graag wilden leren.

In de revisiefase werd op basis daarvan nog aan het woordschataanbod en de -oefeningen gesleuteld en werd per module een woordenlijst samengesteld. Het was natuurlijk beter geweest als we deze informatie al vóór de testfase hadden verzameld, maar dat was wegens het korte tijdsbestek waarin de MOOC moest worden gemaakt onmogelijk.

Op basis van de feedback van cursisten en evaluatoren en eigen ervaringen werd de MOOC door de cursusontwerpers grondig gereviseerd: de volgorde werd aangepast, modules werden ingekort of uitgebreid,...

De editiefase was vooraf niet voorzien, maar bleek wel heel zinvol, mede doordat de lengte van sommige modules was aangepast. Twee studenten hebben daarom nog eens alle onderdelen getimed. Daarnaast hebben zij taal en opmaak gecheckt en alle oefeningen uitgetest en technische problemen genoteerd.

12. De MOOC publiceren, promoten & opvolgen

Voorafgaand aan de lancering van de cursus moet duidelijke informatie over de inschrijvingsprocedure worden verspreid. Bij een getimed cursus (die bijvoorbeeld twee keer per jaar geopend wordt) moet die informatie ruim op voorhand beschikbaar zijn.

Om de zichtbaarheid van je MOOC te vergroten, kan je die op verschillende manieren promoten: via verenigingen als IVN of regionale samenwerkingsverbanden en uiteraard via sociale media. Conferenties en docentebijeenkomsten zijn ook uitstekende gelegenheden om je MOOC onder de aandacht te brengen. Voeg de link naar je MOOC ook toe als nieuw materiaal op [mijnNederlands](https://mijnNederlands.nl) van de Nederlandse Taalunie.

Hou van in het begin rekening met de opvolging van de MOOC: ook in de toekomst heb je medewerkers nodig die de cursus onderhouden, reviseren en (indien van toepassing) begeleiden, bijvoorbeeld feedback geven en modereren bij forumopdrachten. Maak een realistische inschatting van de mankracht en het aantal werkuren.

Ook niet-getimedede MOOCs die draaien zonder begeleiding moeten onderhouden worden: je moet bijvoorbeeld regelmatig controleren of hyperlinks werken en of er geen ongepaste dingen in woordwolken of forumtaken staan. Als je de gebruikers de mogelijkheid tot feedback biedt, dan is het uiteraard ook raadzaam om op gezette tijden de opmerkingen van de gebruikers te verwerken en (kleine) aanpassingen te doen.

MOOC Nederlands voor gevorderde anderstaligen

Informatie over de cursus en inschrijvingsprocedure is te vinden op [deze website](#). Bij de lancering van de website werd de link verspreid via de sociale media van de Nederlandse Taalunie en de instellingen van de auteurs, die ook de regionale verenigingen (Comenius, ALCS, AANS, Nederlandistenverband) hebben aangesproken of het bericht zelf onder de leden en docenten in het taalgebied hebben verspreid. De cursus werd o.a. aangekondigd via de nieuwsbrief van Onze Taal en op Neerlandistiek.nl. Hij werd toegevoegd aan het materiaal op mijnNederlands en bijvoorbeeld tijdens een colloquium voorgesteld.

Van in het begin werden collega's uit het NVT- en NT2-veld betrokken bij het project (als adviseur of evaluator) om zoveel mogelijk inzichten en voorkeuren mee te kunnen nemen en draagvlak te creëren.

Voor het 'onderhoud' (bijvoorbeeld controle links en woordwolken en opmaak na een update) wordt om de zoveel tijd een student-assistent aangesteld die de MOOC controleert en waar nodig aanpast.

Tot slot

Met eventuele vragen of opmerkingen kan je – via mijnNederlands – terecht bij de auteurs.

We wensen je veel plezier met het ontwerp van je (eerste) MOOC!